

XII JORNADA DE DEBAT
CRISI I PSICOLOGIA COL·LECTIVA

ASSOCIACIÓ D'AMICS UAB
/ fragments 11

Els textos d'aquesta publicació són extractes de les ponències que van pronunciar els conferencians de la jornada **Crisi i psicologia col·lectiva**, celebrada el dia 22 de març de 2012.

XII JORNADA DE DEBAT ORGANITZADA PER L'ASSOCIACIÓ D'AMICS DE LA UAB

22 de març de 2012

Sala d'actes del Col·legi de Periodistes de Catalunya (Barcelona)

► PRESENTACIÓ I MODERACIÓ

Joan Botella,

professor de la UAB i degà de la facultat de Ciències Polítiques i Sociologia.

► INTERVENCIONS

■ **Salvador Cardús,**

professor titular del departament de Sociologia de la UAB.

■ **Eusebi Cima,**

president de FEPIME Catalunya i vicepresident de Foment del Treball.

■ **Adolf Tobeña,**

catedràtic del departament de Psiquiatria de la UAB.

UNIVERSITAT

OPINA

JOAN BOTELLA

Bona tarda a tothom i benvinguts a aquest acte organitzat per l'Associació d'Amics de la Universitat Autònoma, el president de la qual, Antonio Franco, m'ha demanat que el moderi i el condueixi.

L'organització d'aquest acte respon a algunes preguntes: estem malament perquè hi ha crisi o hi ha crisi perquè estem malament? Què és el que passa? Hi ha una tradició hispànica, com deia Ortega y Gasset, que diu: «El que passa és no saber el que ens passa». Ens passen tantes coses simultàniament que no en podem dir només una de sola i, per tant, tendim a entendre amb dificultat, a percebre molt difícilment quina és la situació. De vegades els estudis d'opinió pública pregunten a la gent: com veu vostè la situació econòmica? I llavors això es desglossa, es pregunta per la situació present, o per la que hi haurà d'aquí a sis mesos o un any; a vegades es desglossen la situació personal i la col·lectiva. En aquests moments, ja fa temps que tant els estudis a Catalunya com els estudis a Espanya troben unes dissonàncies interessants. En primer lloc, el futur és més negre que el present. Això és una cosa nova. Fins ara, tradicionalment, quan hi havia aquestes etapes de crisi, la gent deia: «D'aquí a un any això estarà més bé que no pas ara», i ara es veu que això no passa. En segon lloc, hi ha una distància gran entre com la gent veu la seva situació personal i com veu la situació col·lectiva. Sobre la situació general, no arriba al 3% la gent que digui que està bé o està prou bé; mai no havia estat tan avall. Però, en canvi, sobre la seva situació personal, entre el 35% i

el 40% de la gent diu que està prou bé. Per tant, hi ha una distància gran entre el que la gent diu o verbalitza com a experiència i el que la gent percep com a entorn general. Aquest tipus de qüestions és el que volem sotmetre a la consideració de tres persones de diferents àmbits de la vida social, cadascuna d'elles prou rellevant per a la qüestió que ens ocupa. Començant per la meva esquerra hi ha en Salvador Cardús, sociòleg, periodista, professor de la facultat de Ciències Polítiques i Sociologia de la UAB, i fins fa pocs mesos degà de la facultat de la qual tinc la fortuna de ser actualment el degà. Per tant, una perspectiva social, una perspectiva del col·lectiu. En segon lloc tenim l'Eusebi Cima, que presideix la patronal FEPIME, el món empresarial, que situem en el centre del món econòmic. Com veuen les coses en el sector? Les notícies negatives els ofenen, els incentiven? Què és el que passa? I, finalment, l'Adolf Tobeña, catedràtic de Psiquiatria de la Universitat Autònoma de Barcelona, que ens parlarà de la dimensió en la psicologia de les persones.

M'ha semblat útil, per ordenar les presentacions, començar pel més general, el sociològic, passar per una dimensió més concreta, la dimensió econòmica i empresarial, i, finalment, aquesta dimensió, més profunda, que té a veure amb el cap i les ànimes dels ciutadans.

No m'allargo més. Vull agrair molt sincerament que estiguin aquí, que hagin arribat amb puntualitat rigorosa. I espero que s'ho passin molt bé ■

1a RONDA

SALVADOR CARDÚS

Volia començar, naturalment, agraint particularment a l'Antonio Franco i als Amics de la Universitat Autònoma la invitació. Confesso que no és una qüestió sobre la qual hagi treballat professionalment; per tant, hauré de parlar des de la intuïció, més des del periodisme que no pas des de la sociologia, des d'una visió més general, sense entrar ni en les dades ni en el resultat de cap investigació feta recentment. Ni tan sols des de la confortabilitat; podríem dir que amb els propis conceptes. No hi entraré perquè perdriem temps. Això de la *psicologia col·lectiva*, no sé si és una mena de terme contradictori, però ja ens entenem, parlem fonamentalment dels estats d'ànim, de les expectatives que tenim els ciutadans en relació amb una situació que és veritablement nova, és a dir, objectivament hi ha hagut novetats, no és que ens ho haguem imaginat, la crisi hi és. Els problemes de creixement econòmic, de retallada de pressupostos públics, de reformulació de molts dels eixos que configuraven les nostres rutines de cada dia. Això que deia en Joan Botella és ben cert: les coses van malament; doncs ja aniran millor, ja creixerem. Sempre hi havia unes rutines de pensament que ens permetien donar respostes, fins i tot en moments de certa crisi. I ara no sabem què vindrà després, per això és una situació nova de crisi, amb una psicologia col·lectiva, amb una manera de reaccionar que no sabem ben bé quina serà.

La primera qüestió que voldria dir –miraré de ser breu, amb dues o tres idees– és que estem parlant fonamentalment d'expectatives. Quines expectatives tenim els ciutadans davant d'una situació nova, de la qual no sabem els perfils, els límits, i no sabem quant de temps podrà durar. I el problema, la primera consideració és allò que pugui passar; el que pugui ser aquest futur incert no és previsible, és a dir, ja sé que és una banalitat, però en aquests moments el que ens passa és que no podem fer pronòstics, no hi ha pronòstics que valguin, tots els pronòstics que es van fent, van fracassant. L'altre dia un eurodiputat deia: «D'aquí a un any i mig segur que ens intervé Europa». Pot ser veritat, pot ser mentida, però, finalment, tens tants pronòstics com vulguis, però no n'hi ha cap que sigui fàcil de preveure.

El que sí que funciona són uns marcs interpretatius, allò que en el nostre gremi en diem uns *frames*, unes estructures de pensament, en les quals intentem encaixar les coses que passen, i això ens fa seleccionar uns fets als

quals donem relleu, perquè encaixen en les nostres estructures d'interpretació, i els que no encaixen, o no els veiem, o els considerem irrellevants o pensem que són una excepció. Abans de la crisi en la qual ara ens trobem, aquesta crisi econòmica, en el nostre país, Catalunya, ja estàvem dins d'aquesta situació. La memòria és curta i potser no ens en recordarem, però fa vuit o deu anys ja havíem entrat en una fase en la qual totes les males notícies eren extraordinàriament creïbles, i fins i tot deïem: «Si ho sabessis!». I les bones notícies no encaixaven o no se'n podia fer gaire cas: sortien dades de l'informe PISA que deien que estàvem igual que França, Dinamarca o Holanda; però com que no eren gaire bones, només veïem que no eren bones, no veïem que eren com a la major part d'Europa, veïem la part més negativa de la informació. I sortien dades de sanitat i en lloc de veure que en els últims anys a la gent de 80 o 85 anys els poden fer un trasplantament, una operació de maluc o de genoll, que fa deu anys no es feien perquè només les feien fins als 70 anys, l'únic que ens interessava era que les llistes d'espera havien augmentat per a les operacions de genoll. Però és que abans no es feien tantes operacions de genolls; però la percepció, la crisi social, la crisi de país, era prèvia.

En aquests moments el que ens passa és que no podem fer pronòstics, no hi ha pronòstics que valguin, tots els pronòstics que es van fent, van fracassant.

La crisi que ens hem trobat el que podríem dir que ha fet és ploure sobre mullat. I quan plou sobre mullat, la percepció, la mirada ja no es torna negativa, sinó catastrofista, i fem catastrofisme sobre el món educatiu, cosa que no té raó de ser; fem catastrofisme sobre el món sanitari, cosa que tampoc té raó de ser; sobre el món empresarial, cosa que no té raó de ser en la proporció en què ho fem. Recordo aquella pancarta d'una manifestació d'uns ocupes, ja deu fer uns dos o tres anys, que deia: «Està tot fatal». I avui he vist un cartell a la meua facultat que anunciava la vaga d'aquest proper dijous i que deia: «Acabem amb tota aquesta merda». Tampoc és ben bé un eslògan d'esperança, no apunta enlloc; simplement diu: matem-ho tot. Això és molt propi d'una situació com l'actual, en què –insisteixo– el principal problema que tenim és que hi ha un marc de referència en el qual si aparegués una molt bona notícia no encai-

xaria, i com que no hi encaixa no hi donem cap relleu; seria poc creïble.

La crisi que ens hem trobat el que podríem dir que ha fet és ploure sobre mullat. I quan plou sobre mullat, la percepció, la mirada ja no es torna negativa, sinó catastrofista.

Dilluns em vaig trobar en Francesc Cabana, que anava contentíssim amb un exemplar de *The Economist* en el qual s'explicava que les coses comencen a anar bé; no patiu, perquè ningú en parlarà, d'això. Si *The Economist* d'aquesta setmana hagués dit que hi ha expectatives clares d'intervenció n'hauríem parlat una setmana sencera a totes les tertúlies, però no he sentit ningú que digui que *The Economist* considera que hi ha raons més que justificades per començar a pensar que això s'acaba i que tenim expectatives millors.

Hi ha més exemples; em recordo perfectament de l'edició de *La Vanguardia* que va publicar, quan encara no estàvem en aquesta crisi actual, els resultats d'un estudi que vaig trobar sensacional i significatiu. A Espanya s'havia fet un examen sobre el semen dels espanyols, i el de pitjor qualitat era el dels catalans; naturalment nosaltres li vam dedicar dues pàgines, perquè això ens encaixava, nosaltres sabíem que teníem el pitjor semen de tot Espanya. Des del punt de vista científic, no sé què dirà en Tobeña, però dubto molt que el semen vagi per comunitats autònomes, que sigui constitucional. És una cosa que sembla poc creïble des del punt de vista científic, però en un marc que diu que el nostre país va fatal li van dedicar dues pàgines senceres del diari, perquè això s'ho mereix.

El principal problema que tenim és que hi ha un marc de referència en el qual si aparegués una molt bona notícia no encaixaria, i com que no hi encaixa no hi donem cap relleu; seria poc creïble.

La setmana passada un diari local donava la informació que s'estaven recollint menys escombraries que mai, que estaven en els nivells dels anys noranta, de fa catorze anys. Naturalment el diari no deia: «Que bé! No hi ha tantes escombraries, per tant els costos són menors, per-

què són moltes tones menys i el pressupost municipal en escombraries és molt menor». No, només veia l'altra cara i deia: «És culpa de la crisi, perquè no es consumeix». Ningú no s'adonava que hi ha hagut polítiques en aquests últims catorze anys en matèria d'embolcalls que han fet reduir moltíssim la quantitat de residus, i que això ha de tenir el seu pes. Tots anem al supermercat i no ens donen bosses de plàstic. Tampoc no semblava que els de l'informe s'haguessin adonat que ara hi ha camiones que es paren per tots els contenidors agafant tots els cartrons i tota la ferralla i, per tant, tot ho aprofitem més. Però la interpretació fàcil és dir que la crisi provoca menys escombraries, una altra manera de confirmar un marc interpretatiu que ens encaixa perfectament.

I ahir també rellegia a un articulista que deia que això de la crisi fa que hi hagi molts suïcidis, simplement perquè va mirar per primera vegada les estadístiques de suïcidis i va observar que eren molt grans. Però és que a Hongria hi ha 40 suïcidis per cada 100.000 habitants, i jo vaig fer una investigació als anys vuitanta sobre el suïcida i a Hongria ja hi havia 40 suïcidis per cada 100.000 habitants, exactament els mateixos, però si mai no t'ho has mirat sembla que n'hi hagi molts. Simplement vull dir: alerta amb aquesta dissonància o aquesta discordança que hi pot haver entre una percepció de la realitat i les expectatives que genera aquesta percepció negativa amb una realitat que es pot moure amb una relativa autonomia. La meva idea no és que siguin difícils de preveure, sinó que no es poden saber les conseqüències de la crisi i l'impacte que tindran sobre la psicologia col·lectiva; el més probable és que les conseqüències no siguin les més esperades, sinó que siguin gairebé les contràries de les esperades, perquè les poques informacions que podem tenir en aquest moment suggereixen que està passant el contrari del que hauria de passar. Fa poc, en una conferència, l'Anna Cabré ens deia: «Per primera vegada a la meua vida professional m'és més fàcil saber, des del punt de vista de la demografia, què passarà d'aquí a cinquanta anys que no què passarà d'aquí a quatre o cinc anys. D'aquí a quatre o cinc anys no sé què passarà; d'aquí a cinquanta sí que us podré dir com estarem, però ara és gairebé impossible».

Podem fer observacions molt i molt intuïtives que, com després mostraré, més aviat apunten que pot passar el contrari del que ens estem imaginant. Per què passa

això? Perquè és veritat que la novetat que comportarà aquesta crisi és que entrarem en una societat més incerta que no pas la que hem viscut aquests darrers vint o vint-i-cinc anys. Però alerta, sense fer drames, perquè el que ara tindrem és de fet el que han tingut dues terceres parts del món sempre, i nosaltres mateixos fins fa quaranta anys. Quan ara em diuen que vivim en una societat incerta penso que el que havia de ser incert era néixer a començaments del segle xx i tenir una esperança de vida de trenta anys; això sí que havia de ser incert. Mortalitat en néixer, tifus, tuberculosi... Això sí que era incert, no sabies el que podies viure. També era incert treballar de pagès i que la collita amb unes glaçades se n'anés en orris, sense tenir cap tipus d'assegurança. És a dir, la humanitat sempre ha viscut amb la incertesa. En algunes èpoques ha mirat cap al passat, per si es podia enganyar en aquest nivell d'incertesa; en unes altres ha pensat que el futur el podríem utilitzar com a orientació de la incertesa. El temps de certes ha sigut un temps breu, culturalment i geogràficament; ha sigut un període relativament breu en el qual ens hem estat enganyant. Ens hem enganyat, perquè pensàvem que, efectivament, això ja era segur, que el futur sempre seria millor –un futur millor en el sentit de més creixement–, i això ens ha portat a aquesta barbaritat de fer elogi d'això que les pel·lícules i els mitjans de comunicació en diuen el *carpe diem*, allò de viure el present. Però és clar, això només ho pots dir si tens la impressió que tens les espatlles cobertes; és una frase hipòcrita, podríem dir, farisaica; tu pots dir: «Visc el present», perquè si demà passa alguna cosa algú ja em traurà les castanyes del foc. Però si penses que ningú et traurà les castanyes del foc no se t'acudirà dir: «Visquem el present».

No és que siguin difícils de preveure, sinó que no es poden saber les conseqüències de la crisi i l'impacte que tindran sobre la psicologia col·lectiva; el més probable és que les conseqüències no siguin les més esperades, sinó que siguin gairebé les contràries.

Tot això que la gent en diu crisi de valors no és conseqüència de cap crisi econòmica, sinó al contrari, d'aquests anys d'autoengany enmig d'una suposada societat confortable, certa i sense risc. Només ha fet falta que la crisi comencés a treure el nas perquè la gent

comenci a estudiar més, a treballar més, a anar més a classe... Nosaltres a la nostra facultat ho hem comprovat: només en dos anys les conductes dels estudiants han començat a ser més responsables, i els resultats també, i això ho pots veure anant per les escoles, anant per tot arreu, és a dir, la perspectiva d'un món incert et fa tocar de peus a terra i estudiar torna a tenir sentit; fins ara era fer el ridícul, era més fàcil dedicar-te a posar *pladur*, i ara torna a tenir sentit estudiar. És a dir, s'estan tornant a posar les coses una mica al seu lloc. Per tant, el model que ve ara no és tant una cosa nova sinó que –diria– un cert retorn o final de l'excepció dels últims vint-i-cinc o trenta anys, el final d'aquesta història del *carpe diem* tan destructiva des del punt de vista social, i crec que serà una nova excepció molt educativa per a la vida social i educativa en general.

Quan ara em diuen que vivim en una societat incerta penso que el que havia de ser incert era néixer a començaments del segle xx i tenir una esperança de vida de trenta anys; això sí que havia de ser incert.

Què pot passar? Què ens indiquen algunes coses que passen? Doncs que comencen a passar les coses que no eren previsible dins d'aquest marc d'interpretació. La realitat desmenteix aquest marc pessimista d'anàlisi de la realitat. Per exemple, ha crescut de manera notable l'assistència al teatre. I penses: «No pot ser: si ara hi ha crisi, la gent no pot anar al teatre perquè és bastant car, oi? Més aviat la gent es deu quedar a casa veient la televisió, que és més barat». Doncs la gent va més al teatre; no és només una mica, sinó notablement més. Podria ser que aquella frase del *Primum vivere deinde philosophari* no sigui veritat, és a dir, que en els temps de crisi la gent es dediqui a la cultura, que tingui més consciència, més sensibilitat i se senti més atreta per una reflexió més seriosa. Al capdavant, si dic que anar al teatre és car algú s'enfadarà; però si més no llegir un llibre segur que és l'activitat de lleure més econòmica que podem fer en relació amb el cost-hora de diversió. I probablement la gent deu fer menys viatges amb vols de baix cost a qual-sevol lloc. Resulta que la crisi podria fer-nos adoptar conductes més sòlides des del punt de vista de les pràctiques culturals. A veure si els que venen llibres ens ho confirmen.

Què més passa? Que en contra del que ens podria semblar, la gent té més fills, i penses: «Si hi ha crisi, la gent es deu espantar i no deu tenir criatures». Doncs no! Deuen ser els immigrants, penses. Doncs tampoc! Són els autòctons. Per què? No sé si la pregunta és bona, s'hauria d'estudiar. Jo tinc la meua interpretació: crec que si baixen segons quins tipus d'expectatives professionals que fan ajornar tenir fills fins als quaranta anys, potser resulta que ara la gent amb vint i poc anys, posats a fer, posats a no tenir gaires expectatives, doncs més val tenir criatures. Però en tot cas no està passant el que podríem haver previst que passaria, que baixarien les taxes de natalitat.

Ens hem enganyat, perquè pensàvem que, efectivament, això ja era segur, que el futur sempre seria millor –un futur millor en el sentit de més creixement–, i això ens ha portat a aquesta barbaritat de fer elogi d'això que les pel·lícules i els mitjans de comunicació en diuen el *carpe diem*.

Els joves se'n van a treballar a l'estranger –gran drama nacional, també–. Tothom s'exclama: «Ara la gent ha d'anar a treballar a fora», quan ens havíem passat quinze o vint anys predicant que anessin a treballar a l'estranger, que sortissin... I ara plorem. És fantàstic que surtin, ni que sigui per força –les coses sempre es fan per força, no es fan per amor a l'art, a les coses que són difícils algú t'hi ha d'empènyer–. Aquesta sortida cap enfora podríem llegir-la segons el marc de crisi, la podríem lle-

gir com un desastre per al país: es perd talent... Totes aquelles coses que diem no les diem quan el fem venir cap aquí, el talent. Llavors no diem: «Pobres, els sud-americans, que estan perdent talent, perquè tots vénen a treballar a Catalunya»; fem unes lectures molt esquizofrèniques sobre aquestes qüestions. Els professionals se'n van a treballar a fora, molt bona notícia, oi? En primer lloc, perquè troben feina, perquè són valorats: això vol dir que els hem format adequadament, que són gent qualificada i competitiva en el marc internacional i perquè, a més a més, quan tornin d'aquí a quatre o cinc anys aquest país notarà aquesta magnífica bona formació de gent que haurà estat alguns anys fora.

M'agradaria allargar-me una estona més, però no ho faré perquè ja comencen a haver-hi més dades que indiquen que els resultats d'aquesta crisi no són negatius des del punt de vista global, però que, en canvi, aquestes expectatives en aquests marcs d'interpretacions ens segueixen tancant en el que és més pessimista, i, efectivament, sóc dels que pensa que, sense dir que no passa res, perquè passa i passa molt, hauríem de ser capaços de trencar aquests esquemes que només ens permeten veure els elements negatius. Hauríem de ser capaços de descobrir els aspectes positius –que són molts– que aquesta crisi està portant, de progrés social i cultural i, probablement, en la mesura que fóssim capaços de canviar aquesta perspectiva també acceleraríem la sortida de la crisi. Per a mi la conclusió és clara i fascinant: la crisi ens farà canviar molt, però no en la direcció que ens pensem ■

EUSEBI CIMA

Moltes gràcies, i gràcies a Antonio Franco per convidar-me. La meva aportació serà realment senzilla, perquè l'únic que haig de fer és transmetre el pensament d'aquest col·lectiu al qual represento, que és el món dels empresaris de les petites i mitjanes empreses, i, és clar, de vegades quan et prepares una intervenció vas pel camí fàcil i mires un PowerPoint i comences a mirar les estadístiques, les evolucions del PIB, com puja la inflació, com baixa, per explicar, per raonar i per poder entendre com s'ha arribat a aquesta crisi. Però no ho faré; i no ho faré, entre d'altres coses, perquè no m'agrada. Sí que recordo que vaig llegir un petit conte escrit per un gran economista que es diu Paul Krugman, al qual l'any 2004 li van donar el Premi Príncep d'Astúries de Ciències Socials, i que explica una mica això de la recessió, que després desemboca en crisi i com se'n pot sortir. M'ha semblat que el fet de llegir aquest petit conte ens podria aportar també una visió, perquè després en el col·loqui ho puguem debatre i intercanviar impressions. El senyor Krugman ho escriu per explicar a la població general com es produeixen les recessions i com s'han d'esmenar; té un llibre que es titula *El retorno de la economía de la depresión*, en el qual fa una extraordinària simplificació d'un assumpte tan complex i ho fa mitjançant una història, una història que ell bateja com «La cooperativa de cangurs de Washington», cangurs com a *baby-sitters*, els que cuiden criatures. El conte diu:

«Dicen que la historia sucedió en Washington, la ciudad norteamericana base de la administración, que aglutina un buen número de organismos públicos norteamericanos. Varios matrimonios jóvenes que trabajaban en la administración se organizaron entre ellos para poder salir por las noches dejando a sus niños a cargo de una persona de confianza, pero la novedad estriba en que decidieron que serían ellos mismos los que harían de canguros de los pequeños de sus compañeros de trabajo, es decir, si una pareja salía a cenar o al cine, un compañero o compañera de la oficina haría de canguro de sus hijos y a la semana siguiente la jugada sería al revés, los que hicieron de canguro la vez anterior saldrían por ahí, y los que salieron por ahí, harían ahora de canguro. Era una gran idea, así que fueron muchos los matrimonios que se apuntaron a la cooperativa que fundaron, una cooperativa de canguros.

»Al ser tantos, establecer turnos se tornó complicado, así que acudieron a un simple y sencillo mecanismo: cupones. Los cupones eran unos pequeños papeles que valían por una noche de canguro, es decir, si mi mujer y yo decidimos salir y le damos un cupón a la persona que venga a cuidar a nuestros hijos, esta persona, al recibir un cupón, se hacía a su vez con la posibilidad y el derecho de hacer uso de este cupón en un futuro. Al cabo de un tiempo, cuando le apeteciera, saldría por la noche y se lo ofrecería a otras parejas interesadas en acumular cupones y venir a hacer de canguro. De nuevo, la persona que acudiese a casa recibiría algún cupón, y así sucesivamente. Hasta ahora ya tenemos tres elementos fundamentales de una economía: hay una demanda –matrimonios que quieren salir–, hay una oferta –personas dispuestas a hacer de canguro– y, lo más importante, dinero –los cupones que se convierten en moneda de cambio y depósito de valor–.

»La cooperativa de canguros imprimió un buen número de cupones, y los repartió a partes iguales entre sus miembros. Cuando una pareja salía demasiados días seguidos, se le iban acabando los cupones, así que no le quedaba otro remedio que contener su ansia de diversión hasta volver a acumular cupones de nuevo. Es decir, resultaba difícil aprovecharse de nadie, porque para seguir saliendo por la noche era necesario ir prestando el servicio de canguro; no está mal, es un sistema eficiente. Así son todas las economías, todo funciona correctamente hasta que algo inesperado sucede; ese algo inesperado –llámese exceso de confianza en una economía: puede ser la subida de los precios del crudo, una expectación de inflación– convierte estos círculos virtuosos en círculos viciosos, y lo que hasta ahora era eficiente ahora empieza a no funcionar.

»En el caso de la cooperativa de canguros de Washington lo que ocurrió fue un problema meteorológico: empezó a hacer muy mal tiempo, y llovió durante muchos días seguidos; coincidió además con un menor número de fiestas en la ciudad, y con el estreno de películas ciertamente mediocres. El caso es que por un motivo completamente coyuntural, durante varias semanas la gente no volvió a salir. En otras palabras, nadie solicitaba los servicios de canguro. Al haber pocas oportunidades de hacer de canguro, los matrimonios a los que les restaban pocos cupones se asustaron y acordaron

no salir durante algún tiempo hasta que pudieran acumular unos cuantos cupones más. Pero lamentablemente estas oportunidades no llegaban. Incluso los que habían acumulado varios cupones se percataron de que en el tablón de anuncios de solicitudes de canguros no había prácticamente ninguna, así que consideraron oportuno no gastar los cupones que poseían. “Si nos gastamos los que tenemos, no podremos recuperarlos; es mejor que a pesar de tener suficientes vayamos con precaución”, eso fue lo que pensaron. Ya tenemos recesión. Como los que tienen pocos cupones no los gastan y los que tienen muchos tienen miedo a gastarlos, no hay demanda de canguros, la ausencia de demanda realimenta la sensación de que no hay cupones en circulación, y confirma la decisión de que es mejor no salir por la noche. Fijémosnos que nada justifica una recesión, pues lo que desencadenó esta situación era algo puramente temporal –la climatología, los estrenos, las fiestas–; sin embargo, las parejas no saben que realmente este es el motivo de la ausencia de demanda de canguros. Al no conocer el origen del problema se instalan en una falta de confianza y unas expectativas negativas. En este caso se observa con claridad cómo muchas de las recesiones tienen su origen en una mera crisis de confianza en el mercado. De hecho, muchos economistas han dedicado su vida al estudio de la conformación de las expectativas que tanto impacto tienen sobre el ciclo económico.

»¿Y cómo se soluciona la crisis? Casi todas las crisis se solucionan de la misma forma, con dinero. En este caso, con cupones. La dirección de la cooperativa se dio cuenta de que había un problema con la retención de cupones por parte de los miembros de la cooperativa y lo que hizo fue imprimir más cupones y regalarlos a todas las parejas a razón de 20 a cada una. La sensación de riqueza y el temor a gastar desapareció, poco a poco apareció una petición que animó a la siguiente, animó a más personas a gastar sus cupones hasta que se restableció la normalidad. En este caso podemos decir que la dirección de la cooperativa en el momento que emitió más cupones hizo algo parecido a lo que hacen la Reserva Federal del Tesoro y el Banco Central Europeo, que a través de su política monetaria, por ejemplo con tipos de interés reducidos, inyecta liquidez en el sistema.»

Bé, aquesta és la història del senyor Krugman, penso que ho fa d'una manera bastant peculiar; explica com es

pot generar una recessió que no té sentit i que ha sigut provocada per una cosa banal i de quina manera s'ha de solucionar.

Estem immersos en una crisi financera, i el que és evident és que això tardarà temps a recuperar-se, i senzillament és per un problema de volums; fins que no s'hagi recuperat tot això, la solució és a llarg termini. I a més a més, per a això no hi ha solucions ràpides, ni miraculoses, i sobretot no hi ha solucions sense cost; sense cupons no hi ha solucions. Si no hi ha solució ràpida, a més a més, què passa? Que això crea frustració a la gent, i aquesta frustració encara empitjora més la situació. La frustració porta la por, i, en alguna altra època amb recessió, amb crisi, no només por, sinó que arriba a produir pànic. I la por hi ha dues maneres d'afrontar-la: una és lluitar contra aquesta por, i l'altra, la còmoda, esperar a veure què passa.

Els polítics, en aquest cas, en el nostre cas, no han reconegut la realitat en el moment que ho havien de fer, i això ha empitjorat la situació i, a més a més, els ha donat una manca de credibilitat. Tots recordem quan es negava que hi hagués crisi, recordem els famosos *brotes verdes*, i com això no s'ha realitzat; tot això porta, com a conseqüència, una falta de credibilitat dels líders polítics. Però el problema és més greu, perquè quan vingui la recuperació, quan aquests mateixos líders diguin que ja ha arribat la recuperació, ningú se'ls creurà. I, per tant, això encara ho allargarà més. Per tant, el que penso que han de fer tots aquells que tenen una certa influència sobre la societat és dir, per sobre de tot, la veritat. La transparència en aquest cas ha d'anar per damunt de tot. I mirin si és així: aquí a Catalunya –en Salvador Cardús en parlava– hi ha hagut retallades que han afectat la gent i, en canvi, les enquestes segueixen donant majoritàriament confiança al govern actual. Això vol dir que quan s'actua amb transparència, els efectes no són nocius, no fan mal.

Els polítics, en aquest cas, en el nostre cas, no han reconegut la realitat en el moment que ho havien de fer, i això ha empitjorat la situació i, a més a més, els ha donat una manca de credibilitat.

El que importa en una crisi no només és la manera com l'individu s'afecta, sinó la manera com es posen a prova els mecanismes que les societats humanes tenen per defensar-se d'aquestes amenaces. També tenen mecanismes biològics i psicològics de defensa; n'hi ha, però no sé si són tan importants.

El paper dels mitjans de comunicació és fonamental. S'ha dit moltes vegades que sense catàstrofes o crisis —que en definitiva vénen a ser paraules bastant similars— no hi hauria mitjans de comunicació. Però sense mitjans de comunicació que no difonen aquests esdeveniments tampoc hi hauria aquestes catàstrofes. Per tant, els mitjans el que poden fer és amplificar o reduir les conseqüències d'aquesta crisi; tenen un paper molt important, sobretot en l'àmbit de les persones, a mantenir els individus ben informats i a evitar, sobretot, que les respostes tinguin conseqüències pitjors que la mateixa crisi. Però com diu en Salvador Cardús, el que ven és la mala notícia, no la bona. Un altre paper important és el dels líders socials, perquè han de canalitzar, i en certa manera administrar, les respostes col·lectives. Les crisis condicionen la majoria de les vegades canvis en els lideratges i això també fa que surtin nous líders. Però aquests líders, com dèiem abans, han de ser transparents, si no tot plegat encara genera més desconfiança, i el món econòmic es basa simplement en confiança; el diner es mou per confiança i la recuperació necessita diner, necessita cupons, i si no hi ha confiança no hi ha cupons.

Les crisis condicionen la majoria de les vegades canvis en els lideratges i això també fa que surtin nous líders. Però aquests líders han de ser transparents, si no tot plegat encara genera més desconfiança, i el món econòmic es basa simplement en confiança.

Per tant, fixe'u-vos bé en la situació que us ha explicat en Salvador Cardús i que jo també us deia abans: hi ha gent

que tot i tenir cupons no en gasta, i a Espanya hi ha uns quants milions de persones que en tenen i no en gasten. Treball garantit: hi ha tot un conjunt de jubilats que tenen les seves pensions garantides i aquests estan gastant menys, no el que estaven gastant anys enrere, que era massa, sinó menys del que podrien gastar, i això a què porta? Doncs que s'entri dins d'aquest cicle viciós: no hi ha consum, i no hi ha consum perquè no som capaços de treure la por; si no hi ha consum no es fabrica, si no es fabrica no hi ha activitat econòmica, i tot es va embolicant.

El consumidor en les economies desenvolupades té un component psicològic de primera magnitud: no consumim, no comprem per necessitat. No conec ningú que es compri una camissa perquè no té camisa. La gent es compra una altra camisa perquè en vol una d'un altre color, perquè li agrada amb una ratlleta més prima o més gruixuda. Ni tan sols un rellotge: amb un rellotge en tenim prou. Però, quantes persones d'aquí només tenen un rellotge?

Per exemple, dintre de la nostra organització patronal hi ha l'organització patronal del Baix Llobregat, que ha tingut una idea —que considero excel·lent—, i és que fa un noticiari només per a les bones notícies que els passen. Parla només d'aquelles empreses que van bé, d'aquelles que han aconseguit una comanda, d'aquelles que han ampliat. Almenys una mica d'alè, d'il·lusió i confiança; perquè torno a dir que si no recuperem la confiança, i no recuperem la credibilitat, tot aquest camí serà un camí que difícilment tindrà sortida. Hem de tenir esperança. I abans ho comentàvem: en el món de l'empresa, sobretot per crear noves empreses, necessites tot allò que ara en diuen els polítics I+D, la internacionalització, el desenvolupament, però sempre dic que hi falta una última «i», que és la «i» d'il·lusió, perquè sense il·lusió ningú és capaç de crear res nou. I en aquests moments, malauradament, la il·lusió no hi és ■

ADOLF TOBEÑA

Moltes gràcies. He escoltat dos diagnòstics, un d'en Botella i l'altre d'en Krugman. En Botella ha dit que ni el 3% de la gent del país –parlem de sondejos– veu el futur social bé, consideren que la situació social del conjunt de la col·lectivitat està fatal, però en canvi el 35-40%, quan se li pregunta individualment diu que li va força bé o prou bé. Per tant, primer diagnòstic: hi ha pessimisme sobre la situació social i sobre el futur, però no hi ha pessimisme sobre la situació individual. Aquesta és una discrepància molt bonica, és un diagnòstic importantíssim. El segon és el de Krugman i és la gent que té cupons i no els belluga, i aquí tenim un altre afegit i és que la gent que hauria d'imprimir cupons –que estan a Frankfurt– no vol imprimir-los. Després sabem que els períodes dolents no duren més de set anys, aquesta és una saviesa molt antiga, i després veiem que hi ha qüestions locals, perquè això és Espanya i té condicions peculiars, però no m'hi estendré.

Hi ha pessimisme sobre la situació social i sobre el futur, però no hi ha pessimisme sobre la situació individual.

És important començar pels diagnòstics i repassar-los, perquè si no, no hi ha manera d'entendre'ns. A mi aquí m'han citat com a especialista; els psiquiatres tenen l'obligació de saber sobre anomalies, trastorns, oscil·lacions de la psicologia individual de les persones i arreglar-les, però dels fenòmens grupals, comunitaris i col·lectius, no en saben ni s'hi dediquen. Llavors parlaré com a ciutadà, perquè és un tema interessant i també tinc opinions. Però no emeto opinions com a especialista, sinó com a ciutadà interessat, com vosaltres. En canvi, sí que hi ha uns psicoterapeutes i psicomoduladors de l'estat d'ànim col·lectiu, de les col·lectivitats. Són els predicadors dels diferents gremis. Aquesta gent s'hi ha dedicat tota la vida: abans se'ls deia xamans, gurus, capellans, profetes; ara es diuen publicistes, periodistes, polítics; és la seva feina: modular els estats d'opinió. El gremi d'empresaris, també; ja heu sentit que la patronal del Baix Llobregat ha fet el contrari del que fan els periodistes: fer publicitat únicament de les bones notícies.

Influeixen els mitjans de comunicació i els polítics a generar pessimisme i fins i tot a incrementar la fondària de la crisi? Evidentment sí. Ja n'han sortit moltíssims exemples, sense que això estigui ben mesurat, perquè el

curiós és que no tenim especialistes que es dediquin a mesurar aquestes coses, que són importants. Però, és clar, influeixen contínuament, és la seva feina, són predicadors, es dediquen a generar nínxols d'influència. Contribueixen a incrementar la fondària de la crisi? Ni idea; com que no tenim bones mesures, no podem dir res. Hi ha coses curioses: ara hi ha una sobresaturació de nous gurus, sobretot els economistes i algun científic social molt mediàtic, que intenten interpretar, però tots els que no es dediquen a ser comptables de cupons, béns i idees, els que no s'hi dediquen professionalment, observen una mica espantats que no saben res, inclòs el Krugman, res, molt menys que els homes del temps. Van per darrere i llavors treballen per assaig-error: ara injectem, ara inventem aquest tipus de productes, ara inundem, ara ho farem a través de crisi a distància... i cada setmana a veure què passa.

Això denota, en essència, que estem davant d'un fenomen complexíssim que no entenem. No hi podríem fer res? Doncs és clar que hi podríem fer, estudiar-ho millor, perquè aquesta és una queixa meva, però els que s'hi haurien de dedicar per saber-ne més no ho fan suficientment. Fa poc, en una disciplina molt propera a la meva, que és la psicologia, això de parlar de la psicologia col·lectiva era anatema, perquè l'únic que s'havia dit d'aquelles banalitats de la psicologia de les bases s'havia abandonat. I tot just ara, en aquests últims mesos, han començat a sortir les primeres aproximacions d'una manera que trobo que està bé. I què vol dir que està bé? Doncs primer, que es treballa amb sondejos afinats, ben treballats i molt polits, molt subtils i molt cars, però que s'han de fer, i, segon, que es fan quasi experiments. N'he trobat un, que de fet és del gener de 2012, a la revista amb més impacte en la ciència psicològica –allà on volen publicar tots els psicòlegs que treballen millor, els meus companys de la facultat de Psicologia–, un de molt divertit que parla d'experiments sobre la ment dels grups. Han fet plantejaments sobre grups. Per exemple, les rosses tenen mentalitat de grup? O els jugadors de golf? O els usuaris de Facebook? O els ciutadans de l'estat de Missouri? O els senadors nord-americans? O els individus del sindicat de la totxana nord-americà? O els membres de la religió Bahà'í? O els membres de la NADE? I en cada un d'aquests casos, fins a qui punt arriba la mentalitat de grup o la mentalitat de cada part dels individus que formen part d'aquest grup? És a dir,

què és més important en una rossa: ser membre del grup rossa o ser ella? Hi ha uns resultats fantàstics, que distingeixen el tipus de contribució en funció de la cohesió i de la impregnació que cadascú té en el grup que sigui –els culers, els *merengues*, per exemple–, i després totes les bombolletes de la psicologia individual que té cada culer o cada *merengue*, o cada catalanet o cada espanyolet, això no ho estudia ningú i ho trobo una cosa increïble. Aquestes coses són crucials per entendre fenòmens, com per exemple com es respon a una situació de vaques magres. Que en els nostres centres de savis, que s’haurien de dedicar a aquesta qüestió, ningú ho estudiï ho trobo escandalós, i que, a més a més, ningú en parli. És possible fer aproximacions fermes en aquestes qüestions i no es fa.

Estem davant d’un fenomen complexíssim que no entenem. No hi podríem fer res? Doncs és clar que hi podríem fer, estudiar-ho millor.

Demostrat que això es pot fer i treballant de manera ferma per tal d’entendre com les col·lectivitats reaccionen a determinades situacions, he començat a dir, així de manera genèrica, que les vaques magres duren set anys; però això és Espanya i, a més a més, és Catalunya dins d’Espanya. Ens interessaria saber quines són les peculiaritats de la resposta de la mentalitat col·lectiva i dels estats d’ànim i la moral, l’empenta o el pessimisme. Doncs també ho havia detectat sense saber aquestes dades sociològiques: ho havia detectat perquè he mirat dades d’un altre tipus, i sempre surt això que els espanyols en el seu conjunt continuen estant a dalt de tot en índex d’optimisme en els eurobaròmetres, i, en canvi, la percepció social la veiem complicada. Quan se’ls demana fins a quin punt ells són pessimistes respecte als optimistes i estan satisfets amb la seva vida, continuem estant al capdavant de tot, i això no ha variat, però pot variar. En segon lloc, tinc una sensació, que també s’hauria d’estudiar, i és que les crisis polítiques generen més trasbals psicològic en els individus i en les col·lectivitats que les econòmiques. Perquè les econòmiques ningú les entén, ni tan sols aquells que les haurien d’entendre. Fabriquen metàfores com aquesta de la retenció de cupons, però és més complicat que tot això, molt més, perquè són set mil milions d’individus.

Els espanyols en el seu conjunt continuen estant a dalt de tot en índex d’optimisme en els eurobaròmetres, i, en canvi, la percepció social la veiem complicada.

Les interaccions diàries impliquen contínuament l’intercanvi d’una brutalitat de cupons, més els béns que els representen, més les idees que hi ha al darrere per bellugar d’una manera o una altra. La complexitat que hi ha al darrere de tot això és més tremenda que la que estudien els astrofísics i més tremenda probablement que la que estudiem nosaltres en el cervell, i per això es converteixen en gurus i van dient animalades i tothom ho nota; saben molt menys que els xicots i les xicotes del temps, almenys aquests s’hi acosten. Torno amb això: la meva sensació és que les crisis polítiques, com que són en essència esdeveniments aguts de trasbalsos en les relacions de poder, generen un trasbals enorme, i això sí que s’ha estudiat; per exemple, les repercussions de l’11 de Setembre en la població no només de Nova York, sinó dels barris propers a Manhattan, els de Brooklyn, els del Bronx, els del conjunt de la costa Est, comparats amb els de la costa Oest o comparats amb la repercussió a Espanya. Hi ha estudis espanyols ben fets sobre la repercussió de l’11 de Setembre, però no n’hi ha sobre l’11 de Març; curiós. Les crisis polítiques, i això els periodistes ho saben, generen onades, bombolles de variació en les preocupacions, en les angúnies, els neguits o les esperances per la via positiva; en canvi, les crisis econòmiques, com que són més soterrades, com que depenen de factors que no es veuen, no tenen el mateix tipus d’impacte.

Les crisis polítiques generen més trasbals psicològic en els individus i en les col·lectivitats que les econòmiques. Perquè les econòmiques ningú les entén.

I, finalment, s’ha de saber distingir entre fenòmens aguts crítics de debò i fenòmens crònics, i aquest té pinta de ser un fenomen crònic que tira cap als set anys; que siguin cinc o que siguin nou, ja ho veurem, però té pinta d’això.

Per acabar, ja heu vist que no us he dit res com a especialista. Us he parlat com a ciutadà que té algunes cose-

tes que l'amoïnen sobre aquesta qüestió. Hi ha alguns interessos, que a més a més es poden estudiar. Però m'agradaria acabar recordant una cosa que sí que la sap tothom, i que ara també torna a passar, i és que quan hi ha situacions de pobresa, d'estretor i de vaques magres, la gent va menys a les consultes del meu gremi. Va molt menys al psiquiatre i això també s'ha acusat; de fet, els que es dediquen a anar al psiquiatre per fer transaccions complicades de les seves preocupacions, dels seus neguits, dels seus amoïnaments a partir de tractaments llargs, aquests pràcticament han desaparegut. La gent

que es troba realment malament se'n va a un metge de família perquè li donin medicació ràpida, i torna a sortir aquesta dada que els petits problemes ordinaris que la gent té temps de discutir i metabolitzar i interactuar amb terapeutes que l'ajuden quan les coses es veuen complicades, desapareixen, i únicament segueixen les grans patologies psiquiàtriques, i fins i tot aquestes tenen tendència a baixar una mica, i això ha succeït en totes les grans depressions i encara de forma accentuada durant les guerres ■

JOAN BOTELLA

Tenim temps ara perquè els membres de la mesa comenteu recíprocament algunes de les coses que heu sentit dir els uns als altres, per donar pas després a la intervenció de l'audiència ■

SALVADOR CARDÚS

És difícil, perquè ens hem situat en plans diferents i és difícil trobar-se. Vist tot el que s'ha dit després no sé si ha quedat clar que la meua intenció era, sobretot, veure si ens podem allunyar de l'onada de pessimisme. Això és molt propi del meu gremi, que viu de la desgràcia; com més malament van les coses, més feina tenim. I, per tant, hi ha la temptació de dir que les coses van molt malament per veure si ens encarreguen alguna cosa més. A nosaltres ens passa com a les oposicions polítiques als parlaments: necessitem explicar que tot va molt malament, i penso que, encara que només sigui com un exercici mental –no per negar l'estat de la situació, que seria estúpid i una insensatesa, però sí com a exercici intel·lectual– podríem fer la hipòtesi contrària, oi? Aquests marcs d'interpretació negatius insisteixo que eren previs, perquè aquí partíem d'una situació política crítica que tenia unes altres causes, ens havien entrenat per al pessimisme, i ara no ha fet més que agreujar-se i produir aquests discursos catastrofistes que, efectivament, després es contradueixen amb el que són les anades al psiquiatre o amb les mateixes declaracions de la gent respecte a la seva expectativa individual. El problema d'algunes enquestes, per molt sofisticades que siguin –per entrar en una mica de debat–, és que responen a aquests marcs mentals d'interpretació. El qui fa les preguntes, generalment pressuposa algunes coses, i les preguntes suggereixen el que l'enquestador vol saber, i, si més no, el qui respon intenta acomodar-se a les expectatives, al que ell pensa que és adequat contestar, al que és una bona resposta. És molt difícil aconseguir que algú digui francament el que pensa, si és que pensa alguna cosa francament i autònomament al marge del que són els marcs de coacció en els quals es troben.

Observar allò que contradiu la lògica majoritària, la lògica hegemònica, demostrar fins a quin punt les nostres empreses han estat capaces en temps molt difícils d'exportar, de fer créixer les exportacions fins a un límit impensable.

Per tant, aquí hi ha algunes dificultats d'estudi. Com deia en Tobeña, el tipus de complexitat que necessitem estudiar és molt gran i els tipus d'instruments que utilitzem i amb què mesurem són molt difícils, perquè a diferència dels astrofísics, o dels psiquiatres quan estudien el cervell, l'objecte que mereix atenció i investigació és molt influenciable a l'instrument de mesura; a l'astre tant li fa que l'observem perquè, entre altres coses, allò va passar fa no sé quants centenars d'anys, i, per tant, no canviarà la seva ruta perquè ens l'estiguem mirant. Però quan algú pregunta a un altre com es troba, depenent de la cara de l'altre la persona diu «vaig bé», diu «vaig tirant» o diu «vaig fatal». Per tant, hi ha moltes dificultats, però, en definitiva, a mi em sembla que seria convenient, no sé si fer un diari de bones notícies, però sí començar a trencar aquesta uniformitat d'aquests marcs pessimistes d'interpretació, almenys els del meu gremi, fer anàlisis molt més subtils, molt més capaces d'observar allò que contradiu la lògica majoritària, la lògica hegemònica, demostrar fins a quin punt les nostres empreses han estat capaces en temps molt difícils d'exportar, de fer créixer les exportacions fins a un límit impensable; que els professionals que formem a les nostres universitats, tot i que són tan dolentes, resulta que troben feina a tot el món, i troben feina als països més avançats; no han d'anar a treballar a Tanzània, sinó que poden anar a treballar a Suïssa o Alemanya, perquè resulta que estan ben formats. És a dir, ser capaços de veure quina és aquesta altra cara de la crisi i, en definitiva, com deia abans, aquí hi ha una qüestió de fons, que és que retornem a un món incert, que des del meu punt de vista és un món que serà molt millor que no pas aquell del qual venim, d'una falsa certesa respecte a les seguretats en les quals ens movíem ■

EUSEBI CIMA

Quan parles d'un col·lectiu de petites i mitjanes empreses és veritat que no totes estan malament; desgraciadament, les que van anar malament ja no hi són. Per tant, totes les que queden van més o menys. El problema són les que ens han deixat pel camí. Hi ha símptomes d'esperança? Doncs penso que sí. El problema és saber enviar un missatge d'optimisme, perquè en ser en termes econòmics has de buscar un missatge que tingui una certa solidesa. No podem fer elucubracions per no tenir una manca de credibilitat *a posteriori*. Però el problema que tenim nosaltres és aquest: com generem confiança? Què expliquem a la gent, que «això segur que no durarà tota la vida, però arribarem a la situació de fa cinc anys»? Ni ganes. Perquè la situació de fa cinc anys és la que ens ha portat on som avui. El que no es pot és gastar més o gastar el doble del que estàs ingressant. Per tant, això ha de tenir una marxa enrere, i totes les previsions i estadístiques –que justament n'hi ha per no complir-se– indiquen que la recuperació serà lenta. Hi ha factors que poden ajudar? Sí, però moltes vegades són certament inesperats, no tenen una base com per donar aquesta confiança que necessita tota la gent, treballadors i empresaris, tots, perquè al final anem tots en el mateix vaixell.

Són preocupants els nivells de pobresa que estem assolint; per a mi és un dels grans drames socials que tenim. D'això en Salvador en deu saber molt més que jo. Us puc dir que les converses que hi havia a la petita i mitjana empresa –quan parlo d'empresaris sempre parlo dels petits i mitjans empresaris, no estic parlant de grans multinacionals, sinó de tots aquells que coneixem i ens envolten–, anys enrere parlàvem de com ho havíem de fer per invertir més, per sortir a exportar; després va haver-hi una etapa en la qual no hi havia reunió, i això fa quatre o cinc anys, en la qual durant les xerrades informals no acabéssim parlant d'educació. Parlàvem de les mancances greus que hi havia en aquest país, i ara, últimament, fa un parell d'anys el motiu de conversa principal és la situació de penúria que hi ha a les famílies i el nombre d'aturats que hi ha. Aquest és el problema principal que hi ha en el nostre col·lectiu.

I també és veritat una cosa, i és que si la recuperació econòmica arriba, l'únic col·lectiu que pot generar llocs de treball som les petites i mitjanes empreses. Fa quinze

dies estava amb el director general de PIMES de la Comunitat Europea, un càrrec al nivell de ministre d'aquí, però a la Comissió Europea, que té l'encàrrec específic del món de la petita i mitjana empresa. Em deia que en aquest moment a Europa hi ha 23 milions d'aturats, i a tot Europa casualment hi ha 23 milions de petites i mitjanes empreses; no val la pena continuar, oi? Si fóssim capaços de donar aquesta confiança a aquell botiguer, a aquell electricista i a aquesta gent que tenen quatre o cinc empleats i que poguessin tirar endavant i contractar una persona cada un d'ells... S'acabaria l'atur, oi? No està tot tan ben repartit com perquè això sigui així, però, realment, si hi ha un camí de sortida, és aquest. El problema, a part de la penúria i de l'atur, el que hi ha sobre la taula, és la por. És la por de contractar. Avui diria que hi ha un percentatge petit de petites empreses, sobretot de microempreses, que estarien capacitades per donar un lloc de treball més, però tenen por, ho han passat molt malament, i el seu veí, el seu cosí, o el seu amic, en l'època de crisi ha hagut de fer una reestructuració, ha hagut de tancar l'empresa, i llavors la gent té por. Per tant, o injectem confiança i mirem de treure la por o això té un camí de sortida difícil. Però quin és aquest camí? El camí hi és, i el que hauríem d'intentar entre tots, i des del món empresarial es fa difícil, és pensar com expliquem això, que sí que hi ha sortida.

Si fóssim capaços de donar aquesta confiança a aquell botiguer, a aquell electricista i a aquesta gent que tenen quatre o cinc empleats i que poguessin tirar endavant i contractar una persona cada un d'ells... S'acabaria l'atur, oi?

Un altre problema que hi ha és el finançament. Però no només són diners: són diners, és esforç, és sacrifici, és treballar, etc., perquè la cultura del treball en els últims anys també s'ha deteriorat molt en aquest país. I ens hem de tornar a arremangar tots i posar-nos tots junts a treballar i a esforçar-nos; tot el context ha canviat. Hem d'apostar molt per la diferenciació de producte, i les empreses catalanes afortunadament ho estem fent. Avui *La Vanguardia* publicava una estadística: les exportacions a Catalunya estan situades en el 24%, i just després venia Andalusia amb el 15-16%; Catalunya està molt ben situada. Malauradament, el món està globalitzat. Malauradament o afortunadament, depèn de com es

miri, ja no depenem de nosaltres sols i, per tant, la situació aquí a Espanya és molt més crítica que no pas en altres països, i potser si Alemanya tiba, França tiba, Holanda tiba, Sud-amèrica tiba –que sembla que sí, que porten uns ritmes de creixement bons–, tot això ens ajudarà a sortir de la crisi. Hi ha esperança, encara no hi ha optimisme. I el que hauríem d'intentar entre tots és mirar quins missatges enviem per recuperar aquest missatge de confiança ■

ADOLF TOBEÑA

Ja veieu que el doctor Cardús i el senyor Cima es dediquen a la seva feina de predicar sensatesa. Són bons predicadors, si m'accepten la definició que he fet. I a més a més hi posen molt seny i donen bona capacitat d'anàlisi i convenciment. Trobo que això és fantàstic. I això és el que cal fer. Tinc la sensació que estic jugant un altre partit i em sap una mica de greu, perquè aquí hi ha la sensatesa i a partir d'aquí ve la insensatesa; jo sóc l'insensat, perquè estic demanant que això s'estudiï de debò. El tema que ens ha reunit són les oscil·lacions, els estats d'ànims, les col·lectivitats, en funció dels tràngols o de les eufòries, que de vegades tampoc són bones. I sovint penso que és una insensatesa en el nostre medi demanar que això s'estudiï. Però em tornaré a explicar, i tornaré a fer un cop més l'insensat. Quan els meus estudiants de medicina em pregunten –sempre els aviso de la llarga professó de dades dolentes que han de manegar els metges– si les úniques dades amb les quals es pot treballar és amb les dades bones, els dic: el criteri és molt senzill, agafeu el diari, el de cada dia; el 90% de les dades que apareixen publicades als diaris són dolentes, és directament per anar a les escombraries. Formen part dels mecanismes de la influència política, dels grups que es belluguen en cada marc. Hi ha dades bones als diaris cada dia: les temperatures de les ciutats del país i del

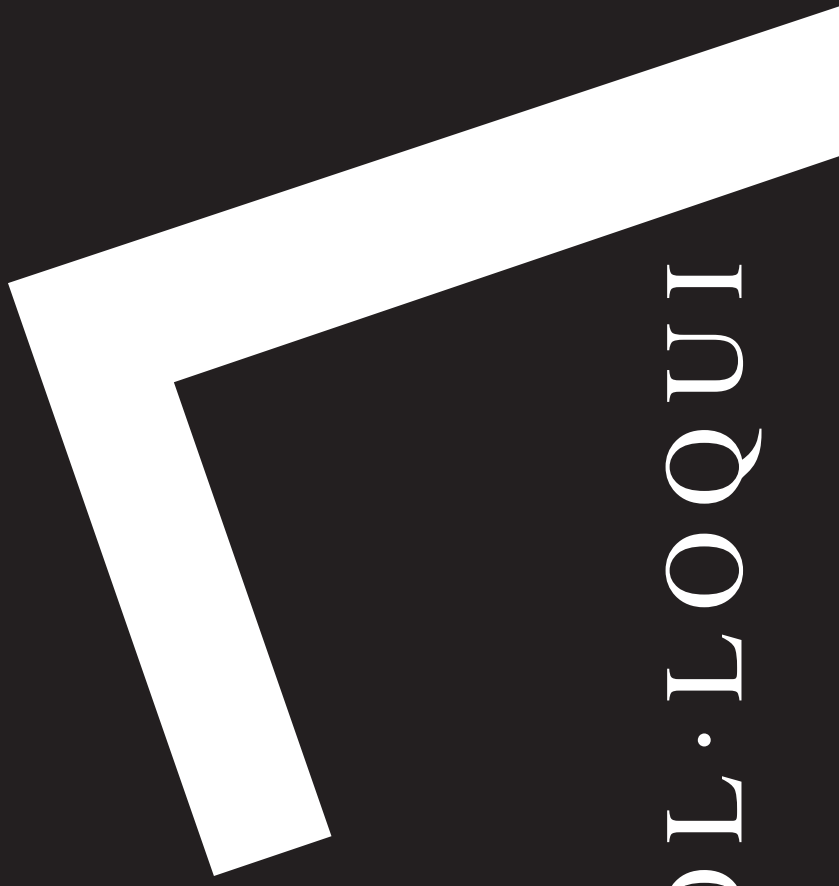
món tenen una aproximació estupenda i hi pots treballar, són serioses, estupendes i permeten el treball aprofundit. Els canvis de les monedes, els ritmes de canvis de les monedes, les cotitzacions són dades bones, amb algun error –perquè sempre hi ha soroll–, però són dades bones, treballables cada dia. A això em referia, no estava parlant de sondejós, he parlat d'un altre tipus d'aproximació. Quan us ensenyava –a part que no es pot renunciar al sondeig molt afinat, cara a cara, fet per grans professionals, subtil i fet a partir de graelles molt ben treballades, i evidentment controlant tots els biaixos de les preguntes– que això es pot fer, arribant a manegar el soroll que has de manegar, jo estava parlant de quasi experiments, i el que us he ensenyat eren quasi experiments. He posat l'exemple anecdòtic de les rosses, però

Quan els meus estudiants de medicina em pregunten –sempre els aviso de la llarga professó de dades dolentes que han de manegar els metges– si les úniques dades amb les quals es pot treballar és amb les dades bones.

es podria triar, perquè surt aquí. Els lectors de *The New York Times* –també surt l'experiment d'aquí–, els lectors d'*El Periódico*, són una col·lectivitat, tenen cohesió interna? Se senten membres d'un grup? O pesa més l'opinió individual que el fet de ser lector d'*El Periódico* respecte al fet de ser lector de *La Vanguardia*? Això és estudiable al laboratori i, per tant, si això és estudiable al laboratori, també és estudiable això de ser més català, menys català, més espanyol, més optimista, no tan optimista, més esperançat. Considero que apporto a la crisi aquesta bona notícia: els nostres centres de recerca superior no s'han assabentat que haurien d'estudiar-ho. Si no, estem sempre –si tenim sort– en mans de bons predicadors, però el que predomina en els nostres mitjans són els gurus, els xamans impresentables ■

COL·LOQUI

DEBAT

INTERVENCIÓ 1

ANTONIO FRANCO, PRESIDENT DE L'ASSOCIACIÓ D'AMICS UAB

Possiblement influït per la meua professió de predicador, guru, xaman, i perquè en realitat també ha sortit molt la referència al món de la comunicació i de la informació amb aquesta menció dels diaris de les bones notícies, que és una idea a la qual des de fa molts anys s'està donant voltes, el que els demanaria és una opinió, una mica precisa, de tots tres, sobre si creuen que els mitjans de comunicació estan ajudant la gent a entendre la crisi, o més aviat estan contribuint al desconcert ■

INTERVENCIÓ 2

Crec que en aquests moments –i crec que tots hi podem estar una mica d'acord– els ciutadans tenim una mica la pilota. Ja se'ns ha explicat com va venir la crisi: la construcció. No entenc com els urbanistes no ho veien, i com el pagès del costat ho veia. Crec que ara, com deia el senyor Cima, si cada petita empresa agafés un treballador i tota la societat es posés a treballar, hi hauria més possibilitats. Al món agroalimentari se li ha donat molt poca importància; l'últim premi Nobel va dir que una de les grans possibilitats d'Espanya era tornar una mica a l'agricultura i a la indústria. Va posar com a exemple que els nostres olis es prestigiïn, que els sapiguem exportar, els sapiguem vendre, etc. La nostra fundació precisament el que ha de fer és donar empenta, donar possibilitats, i de coses que es poden fer n'hi ha diverses. Per exemple, m'ha agradat molt la idea aquella de les deixalles, que si hi ha menys deixalles això també té avantatges. Es critica molt la PAC; doncs bé, la PAC dóna llibertat perquè es puguin tornar a muntar granges lleteres; amb la Llei Omnibus de la Generalitat, els tràmits que s'hauran de fer són molt petits. A Catalunya el 15% dels terrenys agrícoles estan abandonats i hi ha una pila de nois joves que no tenen feina; la iniciativa del departament d'Educació és de fer quinze escoles agràries a Catalunya que a l'últim curs els formin en una formació agrària concreta. Les agrobotigues són importants: el pagès sabem que no sap vendre. La venda de productes frescos: cada dia surt a tot arreu que els pro-

ductes frescos tenen més vitamines; no s'han marejat a l'avió de Xile o Sud-àfrica. No em vull estendre, però crec que la pilota la tenim nosaltres i concretament els periodistes ■

INTERVENCIÓ 3

PACO GARCIA

Per les intervencions veig que les explicacions són els efectes de la crisi. En Salvador apuntava una mica que ja que estem així aprofitem aquesta oportunitat que ens dóna la catarsi d'una crisi, i l'Eusebi apuntava que hem de demanar confiança, hem de pensar que la premsa i els mitjans han d'oferir una imatge més positiva, perquè això no s'enfonsi més. Però a la vegada que estem en el camp dels efectes, no hem parlat de les causes, i la confiança penso que no es pot guanyar sense saber exactament quines són les causes que han provocat aquests efectes, perquè si no aquest tren que ha descarrilat pot tornar una altra vegada a la mateixa via per les mateixes causes, és a dir, que ens enfrontem a un sistema que –a totes les intervencions també ho he vist– es pot dir que és un tema irracional, és a dir, no és ni tan sols estudiable. Un sistema irracional no es pot agafar per nulloc. Si l'economia havia de ser un sistema matemàtic i gairebé científic de la distribució dels recursos, com és possible que continuem jugant a aquest joc? Si aquesta catarsi no serveix precisament per trencar aquest enfocament de l'economia, llavors penso que ens equivoquem, que la sortida no serà catàrtica o per passar a un altre paradigma, sinó per continuar amb els mateixos vicis, amb les mateixes regles i amb la mateixa intuïció que això no és racional. Llavors, amb aquest dubte quasi existencial, què hem de fer? Jo no diria: «Ara el paper és nostre; els ciutadans hem de treballar». No, desgraciadament no; nosaltres ja ho fem, ja volem treballar i ja volem vendre la nostra capacitat de treball, però la responsabilitat no està en nosaltres, és molt més greu. Precisament a mi em faltava una mica d'anàlisi positiva vostra sobre les causes, per comprendre una mica més els efectes ■

ADOLF TOBEÑA

Primer, responent a l'Antonio Franco, sí que és clar que els mitjans de comunicació locals contribueixen al desconcert, perquè es belluguen en el seu mercat i han d'aprofitar el que ara passa. Però hi ha un element afegit que ell coneix més que jo, i és que la densitat dels nostres mitjans, tots, per acollir savieses, és molt prima, i això és un problema gravíssim del vostre gremi. Estan saturats de gurus i xamans dels fatals, dels dolents, i ara no estic parlant dels economistes, sinó de tots els camps i, en canvi, no aprofiten la saviesa generadora d'algun tipus de confort.

Pel que fa a l'última intervenció: això no és culpa ni del senyor Madoff ni del senyor Millet. No ho arreglarem col·locant els 3.000 Madoff més els 5.000 Millets a la foguera. Ni amb revolucions, perquè totes les revolucions el que han fet és generar més fam, més patiment, les revolucions socioeconòmiques, les que s'han muntat buscant la racionalitat... Però no és racional. Aquest assumpte no és racional. No ho és la nostra conducta individual en cap dels seus elements. Ara he escollit aquest gest, i en podria haver triat molts d'altres, però això no respon a mecanismes racionals.

Abans ho he dit: són 7.000 milions d'individus que fan transaccions amb un valor artificial, que s'han posat d'acord tots ells per indicar que representen d'alguna manera els béns i, a més a més, valoren les idees i les alertes sobre les idees. Tot això és una història tremebunda. Els que s'hi dediquen, insisteixo, no hi entenen, no tenen el sistema explicatiu, que també és parcial, amb el qual ens apropem a les variacions atmosfèriques, o el sistema explicatiu amb el qual ens acostem a les variacions de com rutlla l'emissió lingüística, hi entenem més nosaltres. Les solucions pseudoracionals, aquestes són les que criden les tragèdies ■

EUSEBI CIMA

Sobre la influència dels mitjans de comunicació, evidentment sí que són els transmissors de totes les notícies i que quan una cosa va malament tot es magnifica.

Llavors, si posem que depenem directament del mitjà de comunicació, i sobretot del periodista –i parlant en termes econòmics aquest és d'extrema dreta, de centre o d'extrema esquerra–, les opinions són contradictòries i les possibles solucions que porta són contradictòries, perquè ha de ser així. Això causa un caos a la gent que és una mica professional en el tema, i la deixa totalment fora de lloc. A més a més, si un diari no té una notícia per posar en lletra ben grossa al davant, costa de vendre; per tant el que es busca és allò que faci remoure la gent, i penso que els mitjans de comunicació han tingut una influència important a crear aquesta crisi col·lectiva, que a més a més existeix, però penso que l'hem magnificat massa.

En l'agricultura, 100% d'acord; abans he llegit a *La Vanguardia* que el 24% de les exportacions espanyoles vénen de Catalunya, i m'ha sorprès el fet que la comunitat autònoma que venia darrere era Andalusia, que tots els tenim per una colla de mandrosos i que només fan que els subvencionin. Sabeu per què? Per l'agricultura ecològica. Em consta que hi ha centenars d'hectàrees dedicades exclusivament a l'agricultura ecològica que estan exportant a tot Europa, i ens porten com quinze o vint anys d'avantatge a Catalunya. Vull dir que hi ha forats, que hi ha nínxols de mercat. De la província de Lleida conec un parell de joves agricultors que fa quatre o cinc anys se'ls va ocórrer una idea, i van muntar uns hivernacles en els quals es produeixen flors tot l'any. Flor fresca per menjar, flor fresca per a la restauració; exporten cap a tot Europa i estan funcionant molt bé. I l'agricultura a peu de casa té futur. Ara, no la d'abans, sinó que ha de ser una agricultura amb unes traçabilitats, que se sàpiga d'on ve, cap a on va; si et menges un tomàquet has de tenir la certesa que et menges un tomàquet. Tinc una experiència sobre aquest tema amb una empresa de Granada. Resulta que han fet tot un estudi mèdic sobre com millorar la recuperació dels malalts als hospitals a través de l'alimentació ecològica. I això està fet i demostrat; és clar que això exigia una traçabilitat dels elements molt gran, perquè un tomàquet té unes característiques en el cost que si no hi poses cap insecticida o alguna altra cosa possiblement ja no les té. Els resultats eren espectaculars i rebaixaven l'estada mitjana en els hospitals el 10%. Saps els centenars de milions d'euros que això significa a l'any? En veure-ho vaig agafar l'estudi i

me'n vaig anar a veure la consellera de Sanitat, i li dic: «Senyora Geli, miri i estalviï's uns diners»; i em diu: «No em serveix, perquè com més se'm buidi més se m'omplirà, generaré més despesa i no tenim diners». El sistema és pervers. Disminuïes la mitjana d'estada, quedaven llits lliures; com que hi ha llista d'espera els tornaves a omplir i no guanyaves res i, a més a més, el preu de l'alimentació augmentava el 8% sobre el preu que s'estava pagant, i no podia ser. Però hi ha camins, hi ha forats; hi estic molt d'acord.

Pel que fa als intermediaris, això lligaria una mica amb la resposta al Paco Garcia (intervenció 3); només hi ha un problema d'origen, per a mi, que és l'especulació pura i dura. Quan les coses es fan normalment, dins d'un sistema capitalista, no hi ha problema. El problema és quan hi ha gent que es dedica únicament i exclusivament a especular, i aquesta és la font de tots els problemes, algú que fa allò que no ha de fer o ho fa malament. Tots hem viscut aquesta època del *boom* immobiliari; no tenia sentit que avui fessis una paga i senyal d'un terreny, te n'anessis a dormir i l'endemà et llevessis i haguessis guanyat el 30%. No té sentit, això no era admissible! I tot això ho han anat alimentant. Qui? Una colla d'especuladors. En primer lloc uns senyors d'Estats Units i després totes les financeres que s'han fet d'or i ara ho estan pagant. Però la causa pura i dura és l'especulació, l'especulació i l'especulació ■

SALVADOR CARDÚS

Sobre el paper dels mitjans és molt interessant la pregunta i demanaria molt temps per afinar la resposta, perquè sí que és veritat que els mitjans podríem dir que estan temptats per la catàstrofe; estic tip de respondre a periodistes que, quan hi ha incidents com per exemple els que hi va haver a València fa algunes setmanes, em pregunten: «Això pot ser el començament de Grècia?», com dient: «A veure si podem començar a cremar alguna cosa i digue'ns on hem d'anar a fer la fotografia». No és ben bé així, però hi ha ànsia. A on hem d'anar quan peti del tot? Una temptació per la catàstrofe que és perfectament comprensible. Però no perquè els mitjans ho provoquin, sinó perquè nosaltres ho demanem. Ja n'hi ha prou de ser hipòcrites amb aquesta

història. Si els diaris noten que venen més amb això que amb una altra cosa no es faran l'harakiri, i menys amb la situació empresarial en què estan. És lògic que responguin a les expectatives davant de les demandes d'informació. Per tant, tothom té responsabilitats, i el que compra diaris també; que comprin els diaris que anuncien menys catàstrofes, que expliquen més bé i eviten el desconcert i generen la comprensió. Si la notícia, com solen dir, no és la mala notícia sinó el que és excepcional, que moltes vegades va lligat amb la mala notícia, amb la catàstrofe, si és això, crec que en aquests moments hi ha excepcionalitats de sobres com per omplir un diari. El que passa és que no és l'excepcionalitat més fàcil de trobar. Crec que no hi hauria d'haver diaris de bones notícies, sinó diaris que expliquessin excepcionalitats i situacions no previstes, no esperades, però hi hauria marge per a un treball amb uns continguts una mica més matisats. Els ciutadans tenim una responsabilitat individual i aquests últims temps hem reaccionat majoritàriament amb responsabilitat, perquè amb el que ha passat amb els funcionaris –ja portem el 10% de retallada– la resposta ha estat francament moderada. Si ens haguessin dit fa deu anys que retallarien als funcionaris el 10%, ens hauríem imaginat que hauria passat una gran desgràcia. Hi ha actituds responsables i a vegades el que hi ha és una exageració informativa, sota el meu punt de vista, del que són –i em sap greu dir-ho així– rebequeries d'una societat malcriada, que les pugem a categories elevades per uns gurus o per uns bons analistes, que es converteixen en símptomes que tenen més a veure –com he dit– amb una rebequeria que no pas amb una cosa seriosa i que no sé amb quina revolució acabarà, però que crec que no acabarà en res. I això sobretot ho notes per la impostura que es produeix en aquests moviments, simulacions de grans decisions que no hi són, mobilitzacions que curiosament sempre coincideixen quinze dies abans de les eleccions, gurus d'aquests que donen suport als indignats que cobren 10.000 euros per conferència, per dir-ho així; un comença a dubtar clarament de tot plegat.

Pel que fa a la tercera intervenció, m'apunto amb en Tobeña: la crisi que tenim no té culpables amb nom i cognoms; la corrupció és genèrica en la condició humana. Hi ha un petit llibret que diu que la corrupció la trobes a tot arreu al llarg dels temps; no és un problema

de corrupció, des del meu punt de vista, no és un problema de culpables; podríem dir que fins i tot l'especulació de la qual parlava el senyor Cima és una especulació sistèmica: va ser el sistema que es va posar tot ell a especular, fins i tot el qui tenia un pis miserable el venia a un immigrant acabat d'arribar i li prenia els diners de mala manera; és a dir, hi va participar tothom qui va poder. Si haguessis pogut especular i vendre un pis per cinc vegades més, ho hauries fet. Aquí el banquer va ser un actor necessari, un còmplice necessari, però aquí tots vam jugar de manera sistèmica, una bogeria especulativa on tothom va acabar sent responsable.

A les universitats, també; ens donaven cent per gastar i ens en gastàvem cent quinze anys i anys. I no els teníem; que vingui el govern i ja taparà el forat. Hi ha hagut aquestes conductes, i ara què hem de fer? Anar a buscar els rectors d'aquella època? Home, diria que els rectors feien el que es trobaven obligats a fer, perquè l'anava a veure un director de departament i li deia: «M'has de posar un professor». És a dir, tots participàvem de la mateixa bogeria. I ara tots mirem a veure si trobem algun culpable, i a mi em sembla que aquesta no és la manera de resoldre el problema, assenyalar amb el dit cap culpable en particular.

I tinc la impressió, com també deia en Tobeña, que les revolucions que volen solucionar el mal, de manera global, són dramàtiques, i que porten la misèria i el dolor, i que, bàsicament, les úniques revolucions de la història de la humanitat que ens han fet anar a millor són les revolucions científiques, les que ens han permès viure, en comptes de trenta anys, vuitanta, i les que han fet que quan tenim un infart o quan tenim un càncer ens deixin ben arreglats. I aquí hi ha revolucions en l'àmbit del coneixement, l'àmbit del coneixement científic, el més dur, el més mèdic, però també en el coneixement en el camp de les ciències socials, en la capacitat de gestionar millor el món, en el camp de la producció, de saber gestionar millor les empreses, de fer que el camp sigui productiu, i si pot ser amb l'agricultura ecològica i sense produir desgràcies, sense produir desequilibris; és en aquest terreny on trobarem la sortida, en el camp del coneixement, en el camp de les revolucions, d'una manera molt més civilitzada, sense buscar culpables, ja que no porta enlloc.

Tinc la impressió que estem en un bon moment. Per exemple –això també ho hauríem d'estudiar objectivament–: des que hi ha crisi, ha augmentat la televisió escombraria, o ha disminuït? Ha disminuït d'una manera brutal; hi ha canals de televisió que han deixat de fer programació escombraria. La televisió escombraria està en crisi, només en quedaran alguns residus; la gent ja no suporta amb la mateixa facilitat veure un imbècil que per fer el ximple li paguen no sé quant. Hi ha hagut programes de televisió que s'han hagut d'empassar la seva escombraria perquè els comerciants han hagut de retirar-ne la publicitat, i això no havia passat mai; fins ara anàvem en la línia contrària. Una situació com l'actual és una situació més assenyada, que portarà uns canvis d'actituds i de percepcions de la gent i fins i tot la premsa que tindrà èxit serà la que treballarà per arribar a una millor comprensió de la crisi que no pas la que anava, en altres anys, a crear desconcert i mal humor. La intuïció em diu que s'està anant cap a aquesta via. Hi ha una altra cosa que cal pensar: com organitzarem la nostra societat per orientar aquesta sortida amb l'aparició de nous lideratges, no de nous líders. Estic parlant de lideratges socials, cooperatius, democràtics, és a dir, una altra forma de lideratge, que es pugui autoregular, que no torni a cometre alguns errors que s'han comès fins ara ■

INTERVENCIÓ 4 GABRIEL IZARD

És difícil aportar coses noves que siguin fresques de veritat. El que vull assenyalar –i ja n'ha parlat en Salvador Cardús– és el tema del temps. Les coses en el món actual passen molt de pressa, i, seguint amb el tema de la por, crec que hi ha una gran incertesa pel que fa al temps que això durarà. I la pregunta és: com se solucionarà això, aquests lideratges o aquesta nova confiança que no hi és? Tal com heu dit, hi ha diferència entre la persona i el grup, molta autoestima pròpia i molt poca autoestima pel grup. El que hem d'aconseguir segurament és que hi hagi més autoestima pel grup, i això necessita temps. I la manera de poder-ho fer és guanyar confiança. I aquesta seria la pregunta: algú –ja que no hi ha meteoròlegs per aquí– pot fer previsió meteorològica en aquest tema? ■

INTERVENCIÓ 5

XAVIER MUÑOZ

Ja sabia que venia a una conferència diferent de les que acostumo a anar. Acostumo a anar a aquelles dels predicadors i els que analitzen, amb els mitjans que hi ha, la situació i què ha produït aquesta crisi. Una de les coses que ha produït, un dels productes d'aquesta crisi, és aquest malestar, aquesta desconfiança, aquesta poca fe en el futur. Però després de la conferència de vostès, han fet una miqueta la sensació que la crisi és producte d'aquesta malfiança, d'aquesta desconfiança, i d'aquest estat d'ànim. I això per a mi no és correcte; per molt que hi hagi opinions com las del senyor Tobeña, penso que de moment analitzar científicament la vida de la societat deu necessitar el seu temps.

Una anècdota i acabo: amb divuit anys, empès per la tradició catalana, vaig voler ser fabricant de teixits; llavors eren els senyors que es guanyaven la vida, que tenien prestigi, els senyors que tenien un pes important, i vaig ser un fabricant de teixits, a la meva generació el *top*. No en quantitat ni en volum, però sí amb el que havíem predicat: en qualitat, en mercats exteriors –exportàvem a vint mercats exteriors i teníem unes qualitats magnífiques, una especialitat magnífica i unes maquinàries magnífiques–. Anàvem gastant cada any, innovant. I això va durar fins que hi va haver un moment que pel preu pel qual pagava el fil, els senyors de l'Àsia venien els articles totalment acabats; era una competència impossible. Aquestes diferències també es van produir no perquè aquests senyors trobessin un nínxol, sinó perquè aquests senyors van fer una explotació. Tot el capitalisme, tota la vida humana es basa en l'explotació per arribar a uns punts que poden arribar a ser magnànims. És allò d'aquell romà que matava criatures i les sacrificava als déus, però que quan ja és emperador es torna bo i condescendent. Sí que és veritat que hi ha possibilitats –algunes, poques, perquè no tothom porta un empresari dintre–. Llavors, per molt que vulguem trobar un nínxol, al darrere hi ha d'haver una persona o una casualitat tremenda. Hi ha una cosa que ha dit el meu amic Cardús i amb la qual estic totalment en desacord, i és que tinguem culpa de res; el ciutadà no té culpa de res ■

INTERVENCIÓ 6

PACO GARCIA

En la meva exposició no apuntava cap tragèdia. Ja tinc una edat. Jo apuntava als models socials que podem elegir en una banda o en una altra. Si aquest liberalisme ens porta a la irracionalitat, potser la racionalitat i el bon treball que han fet els governs d'Europa, fins i tot d'Amèrica, per posar diners públics significa que hi ha models d'actuació en l'àmbit econòmic que són clarament diferents i que podrien aprofitar l'un o l'altre. Era aquesta la idea ■

SALVADOR CARDÚS

D'això dels models m'agradaria parlar-ne una mica. No és el mateix aplicar les mesures que s'apliquen als Estats Units sobre una societat nord-americana que aplicar-les aquí, perquè aquí fem trampa. Aquí gastàvem el que no teníem i els nord-americans no; allà hi ha hagut un altre tipus de problema. Tinc uns amics americans que van venir per Nadal i em van dir: «Estem contents perquè a la nostra ciutat es faran dues escoles públiques més». Això ho decidien en referèndum. Es vota i la gent decideix si vol més escoles; per fer aquesta proposta, l'Ajuntament posa sobre la taula el projecte i el que costarà pagar el fet de tenir dues escoles, i els ciutadans decideixen quants dòlars més han de pagar al mes per tenir dues escoles. En una societat així de transparent, de lúcida, que sap el valor dels seus diners i en què es gasten, no m'estranya que l'Obama tingui els èxits que té, perquè tenen una bona base sobre la qual construir; no han de fer la neteja que hem de fer nosaltres.

Amb el senyor Muñoz queda clar que discrepem. Conec algun director d'una caixa d'estalvis petita que quan li dic: «No ho veieu que no podia ser, créixer d'aquesta manera?», ell em deia: «És que a la ciutat anaven venint altres caixes i altres oficines, i o nosaltres jugàvem a aquest joc o hauríem tancat abans». Ell també pot dir que no és culpa seva. Sóc del parer que tots n'hem estat còmplices. No amb la nostra consciència moral, sinó amb la nostra pràctica hem estat còmplices de la situació.

I el senyor Izard diu: «Com tenim l'autoestima del grup?». No sé les rosses com tenen l'autoestima, les rosses catalanes, però els catalans anem bé. L'autoestima d'aquest país està creixent d'una manera extraordinària. La gent està tipa d'una situació d'exploació fiscal inacceptable, d'haver de pagar les autopistes de Madrid amb l'allargament de les nostres concessions, i el país està reaccionant d'una manera que no sé si des de Barcelona es veu prou bé. Però la quantitat d'actes públics, de trobades i reunions de gent que s'està mobilitzant per no viure sense autoestima, és enorme ■

EUSEBI CIMA

Estem vivint en un moment en el qual m'agradaria llevar-me demà al matí i que tot això fos diferent. Possiblement hi ha un tema que no corre gaire per l'opinió pública, del qual la majoria dels que sou aquí segur que sou conscients. Qualsevol dia ens podem llevar i veure que Israel ha tirat una bomba atòmica a l'Iran; i això pot passar d'avui a demà al matí. I això implicaria a tot el món la pujada dels preus del petroli; suposaria una disbauxa econòmica en l'àmbit mundial, i qui diu això diu que també pot passar qualsevol altra cosa. Estem en un món tan canviant que fer previsions és gairebé impossible.

Xavier Muñoz, jo sóc dels que encara treballen en el sector tèxtil. Encara m'hi estic barallant, i vol que li digui la veritat? La culpa de l'ensorrament de tota aquesta indústria tan destacada que hi havia aquí, de la

major part, ha estat dels polítics. Quan Europa va parlar de la solidaritat, dels països desenvolupats que havien d'ajudar els països subdesenvolupats, va fer un tractat de lliure comerç amb la Xina –tots ho coneixem–, a on aquí tot s'hi valia i encara s'hi val tot, també en el cas concret dels teixits. I aquí jo encara hi estic. No puc utilitzar colorants de crom; no puc utilitzar depèn de quins productes químics, perquè danyen el medi ambient... Tot això té un cost que tota aquesta gent no té. I aquí ens estan arribant peces de roba de la Xina amb els colorants que aquí ens deien que eren cancerígens i no ens els deixen utilitzar. Nosaltres vam fer un estudi: vam enviar gent allà i vam veure el que cobraven de salari, el que costava l'apartament, el que costava el quilo d'arròs, el pollastre, el que valien les matèries primeres. Actualment els costos de la Xina estan al 70% dels costos d'aquí Catalunya. Què passa? Que els senyors de la Xina van a Europa i els polítics signen el tractat de lliure comerç. Però ells no signen el lliure mercat de fluctuació de la seva moneda. Mercaderies totes les que vulguis, però el canvi de la moneda el poso jo. I aquests senyors que tenen uns costos del 70% tenen la moneda infravalorada en el 50%; val el doble del que ells diuen que val.

Imagina't que aquí una cosa costa 100, 710 a la Xina en iuans; en el moment que ho passen a dòlars per exportar, aquests 70 es queden en 35. I llavors arriben les mercaderies aquí al 40% del cost. Trampa pura i dura; tot per una falta de visió. Què passa? Que els alemanys els havien de vendre moltes coses, trens d'alta velocitat, etc., i van callar. Culpa dels polítics ■

ADOLF TOBEÑA

Trobo que el senyor Muñoz té tota la raó. El que avui hem intentat aclarir una mica són les oscil·lacions d'estat d'ànim en les reaccions afectives de les col·lectivitats. Però vostè parla d'una altra cosa i trobo que l'encerta quan diu que això és conseqüència del tràngol econòmic. I aquest tràngol no accepta models, ni tan sols les explicacions que ens donen, fins i tot els millors. Ja portem cinc anys; això va començar el 2007. Va avisar Bear Stearns, uns quants mesos més tard; el 2008, Lehman Brothers i, a continuació, Bank of America, AIG, les grans assegurances...

I quan això va succeir, que va ser brutal, resulta que Europa havia muntat un experiment sense saber com anava. Ens van col·locar en un tren alemany sense saber com anava, ni exactament què requeria, ni haver fet simulacions prèvies de què podia succeir. I precisament

en aquell moment va arribar l'onada. Així ho explica gent com en Ben Bernanke, president de la Reserva Federal dels Estats Units, de qui diuen la majoria dels seus col·legues que és qui més entén en depressions –ja que en va fer la tesi i tota la vida s'ha dedicat a això–; el va col·locar en Bush i amb l'Obama va continuar. Potser d'aquí a trenta anys gent com ell ens diuen que no. Potser ens diran: «Aquesta és una història que us vam explicar perquè era amb el que mesuràvem llavors, però quan ho hem estudiat a fons resulta que hi havia uns vectors que no coneixíem i són els que van començar a fer que allò, que potser hauria pogut rutllar deu anys més i causar una oscil·lació petita, la causés molt grossa». No hi arriben, aquest és el mecanisme de base; el que passa és que ens hi resistim, perquè tenim necessitat de saber-ho amb una història i no, no ho sabem, això. Ni ells no s'hi acosten; no en tenen ni idea ■

LA COL·LECCIÓ «FRAGMENTS»

Anteriors jornades organitzades per l'Associació d'Amics de la UAB:

SISTEMES SANITARIS: SALUT I RIQUESA

6 d'octubre de 2008

OBERTURA

- Miquel Vilardell, vicerector de Relacions amb les Institucions Sanitàries i catedràtic de Medicina de la UAB i vicerector del Col·legi de Metges de Barcelona

PONENTS

- Josep Figueras, director de l'Observatori Europeu en Polítiques i Sistemes de Salut a Brussel·les
- Guillem López Casanovas, catedràtic d'Economia de la UPF, conseller del Banc d'Espanya i fundador del CRES (Centre de Recerca en Economia de la Salut)

CLOENDA

- Josep M. Sabaté, director del Servei Català de la Salut

LA INDÚSTRIA A CATALUNYA: PRESENT I FUTUR

4 de març de 2009

OBERTURA

- Ramon Pascual, president de la comissió executiva del CELLS (Consorci per a l'Explotació del Laboratori de Llum del Síncrotró)

PONENTS

- Joan Trullén, departament d'Economia Aplicada, UAB, exsecretari general d'Indústria (Ministerio de Industria, Turismo y Comercio)
- Josep M. Pujol, president de FICOSA International
- Jaume Guardiola, conseller delegat de Banc Sabadell
- Jordi Marquet, vicerector de Projectes Estratègics-Parc de Recerca, UAB
- Xavier Gironella, gerent d'Operacions (Producció i Logística) de General Òptica

CATALUNYA DESPRÉS DE L'ESTATUT

13 de juliol de 2009

OBERTURA

- Borja de Riquer, professor del departament d'Història Moderna i Contemporània, UAB

PONENTS

- Ferran Mascarell, conseller delegat de RBA Audiovisuals
- Salvador Cardús, professor del departament de Sociologia de la UAB
- Juan José López Burniol, notari
- Àngel Pes, subdirector de La Caixa. Àrea de Responsabilitat Corporativa i Marca

FILA 0

- Miquel Caminal, departament Dret Constitucional, UB
- Jordi Font, director Institut del Teatre
- Vicenç Villatoro, escriptor
- Carles Viver Pi-Sunyer, director de l'Institut d'Estudis Autònoms

SOCIETAT PLURAL A CATALUNYA

Novembre de 2009

OBERTURA

- Carlota Solé, catedràtica de Sociologia, UAB

PONENTS

- Oriol Amorós, secretari general d'Immigració, Generalitat Catalunya
- Laura Díaz, adjunta al Síndic de Greuges
- Joan Subirats, catedràtic de Ciència Política, UAB i director de l'IGOP

FILA 0

- Ahmed Benallal, La llum del Nord –Associació per a la ciutadania i cooperació entre els pobles–
- Amadou Bocar Sam, coordinadora d'Associacions de Senegalesos

- Javier Bonomi, Federació d'Entitats Latinoamericanes de Barcelona
- Minkang Zhou, Associació de residents xinesos de Catalunya

LA JOVENTUT EN UNA SOCIETAT COMPETITIVA

22 de febrer de 2010

OBERTURA

- Juan Manuel del Pozo, professor de Filosofia de la UdG i exconseller d'Educació i Universitats

PONENTS

- Jaume Funes, psicòleg i expert en adolescència
- Maribel García, professora de Sociologia de la UAB i directora de recerca al GRET-UAB (Grup de Recerca, Educació i Treball) de la UAB
- Carles Feixa, professor d'Antropologia de la UdL i especialista en Antropologia de les tribus urbanes

FILA 0

- Joaquim Casal, professor de Sociologia, UAB
- Marta Comas, antropòloga, cap d'àrea d'Innovació Educativa del Consorci d'Educació de Barcelona
- Marta Bàrbara, responsable de Punt de Referència
- Teresa Muñoz, professora de l'IES Pere Calders

CRISI ECONÒMICA, ELS REPTES DE FUTUR

31 de maig de 2010

OBERTURA

- Antonio Franco, president Associació d'Amics UAB

PONENTS

- Josep Oliver, catedràtic departament d'Economia Aplicada, UAB
- Francesc Pérez Amorós, catedràtic departament de Treball, UAB
- Eusebi Cima, president de FEPIME
- Josep Pérez, advocat laboralista, Col·lectiu Ronda
- Joan Marín, director de Territorial, Caixa Sabadell

- Albert Solé, catedràtic d'Economia, UB
- Juan Manuel del Pozo, professor de Filosofia UdG, exconseller d'Educació i Universitats

L'AUTONOMIA DE CATALUNYA DESPRÉS DE LA SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL CONSTITUCIONAL

22 de juliol de 2010

PRESENTACIÓ

- Xavier Muñoz, expresident de l'Associació d'Amics UAB

MODERADOR

- Josep M. Vallès, catedràtic de Ciència Política, UAB

PONENTS

- Enoch Albertí, catedràtic de Dret Constitucional, UB
- Antoni Bayona, professor titular de Dret Administratiu, UPF i lletrat del Parlament de Catalunya
- Joan Botella, catedràtic de Ciència Política, UAB i exmembre del CAC
- Joaquim Ferret, catedràtic de Dret Administratiu, UAB
- Manuel Gerpe, catedràtic de Dret Constitucional, UAB i membre de la Comissió Jurídica Assessora de l'Estatut
- Josep M. Vallès, catedràtic de Ciència Política, UAB

ÈTICA I SOCIETAT

27 de gener de 2011

PRESENTACIÓ

- Antonio Franco, president de l'Associació d'Amics UAB

INTRODUCCIÓ I MODERACIÓ

- Manuel Parés i Maicas, catedràtic emèrit de Ciències de la Comunicació, UAB

PONENTS

Ètica i política

- Joan Josep Queralt, professor del departament de Dret Penal i Ciències Penals, UB

Ètica i economia

- Alfredo Pastor, professor d'Economia de l'IESE i director de mercats emergents de Banc Sabadell

Ètica i comunicació

- Milagros Pérez Oliva, periodista d'*El País*

TAXES UNIVERSITÀRIES

14 d'abril de 2011

PRESENTACIÓ I MODERACIÓ

- Antonio Franco, president de l'Associació d'Amics UAB

PONENTS

- Màrius Rubiralta, secretari general d'Universitats, Ministeri d'Educació
- Joan Turró, economista i president de l'Institut d'Innovació Digital de les Professions (INESDI)
- Oriol Escardíbul, professor del departament d'Economia Política i Hisenda Pública, UB
- Andreu Espínola, secretari general de l'Associació de Joves Estudiants de Catalunya (AJEC)

NOVES INCÒGNITES DEL MÓN ÀRAB

15 de novembre de 2011

PRESENTACIÓ I MODERACIÓ

- Rafael Vilasanjuan, periodista

PONENTS

- Miguel Ángel Moratinos, exministre d'Afers Exteriors
- Eduard Soler, coordinador del Programa Mediterrani i Orient Mitjà del Centre d'Estudis i Documentació Internacionals de Barcelona (CIDOB)

- Najat El Hachmi, escriptora
- Laura Feliu, professora de Relacions Internacionals de la UAB, especialista en el món àrab-musulmà
- Tomás Alcoverro, periodista especialista en l'Orient Mitjà

GOVERNANÇA UNIVERSITÀRIA

15 de desembre de 2011

PRESENTACIÓ I MODERACIÓ

- Joan Botella, professor de la UAB i degà de la facultat de Ciències Polítiques i Sociologia

PONENTS

- Lluís Ferrer, exrector de la UAB i expert internacional en diferents programes d'avaluació d'universitats
- Jordi Codony, president del Consell de l'Estudiantat de les Universitats Catalanes (CEUCAT) i ponent de la Comissió per a l'estudi de la governança del sistema universitari de Catalunya
- Josep Ferrer, professor de la UPC i membre de la Comissió per a l'estudi de la governança del sistema universitari de Catalunya
- Joaquim Coello, president del Consell Social de la UB i ponent de la Comissió per a l'estudi de la governança del sistema universitari de Catalunya

Podeu consultar la transcripció de totes les jornades de debat a la pàgina web de l'Associació d'Amics de la UAB: <http://www.amicsuab.cat>.

EDITA
Associació d'Amics UAB

CORRECCIÓ I MAQUETACIÓ
<F12 serveis editorials>

DISSENY
info@barcelonasiesta.com

COORDINACIÓ
Irina Gimeno Coso

IMPRESSIÓ
Impressions Gràfiques Canigó

Associació d'Amics UAB

Universitat Autònoma de Barcelona
Torre Vila-Puig
Campus de la UAB

Telèfon 93 581 14 90
Fax 93 581 46 45
amics@uab.cat
www.amicsuab.cat

Unnim
ObraSocial

sumem per tu

Col·legi de Periodistes
de Catalunya

Col·legi de Politòlegs
i Sociòlegs de Catalunya

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

Consell Social